І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

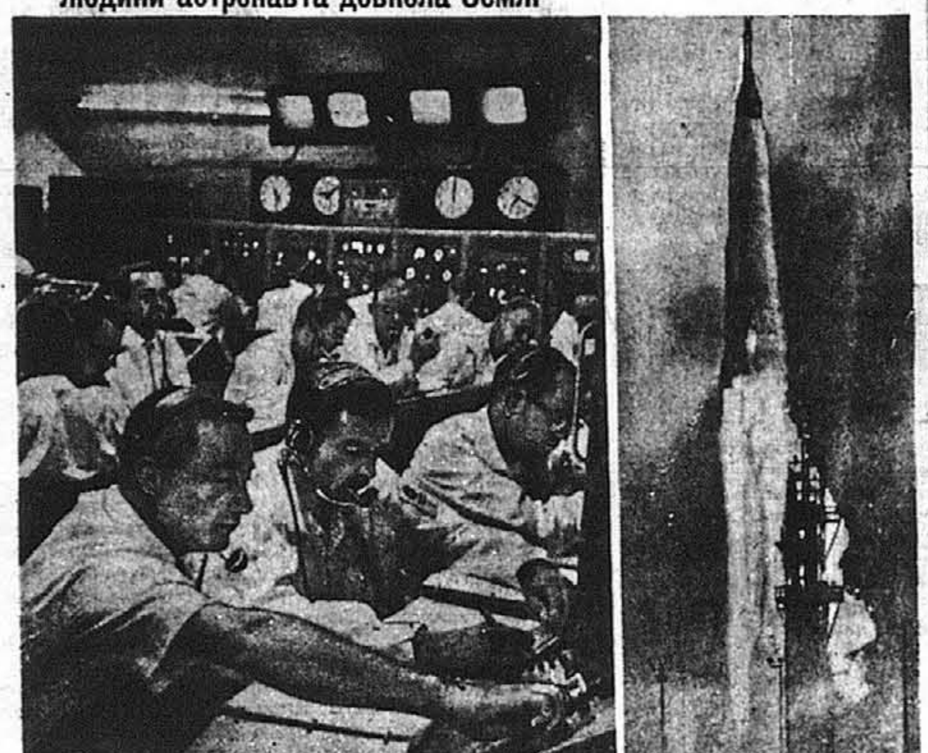
Редакція і Адміністрація:
"Svoboda", 81-83 Grand St.
Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-3237
УНСоюз: HEnderson 5-8740
Тел.: з Ню Йорку:
BArcly 7-4125
УНСоюз: BArcly 7-5337

РІК LXVIII. Ч. 175. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 15-го ВЕРЕСНЯ 1961 6 ЦЕНТІВ — 6 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, SEPTEMBER 15, 1961 No. 175. VOL. LXVIII.

АМЕРИКАНСЬКИЙ РОБОТ-АСТРОНАВТ З УСПІХОМ ОБЛЕТІВ ЗЕМЛЮ І ПОВЕРНУВСЯ

Один лет довкола Землі тривав 109 мінут; цього року передбачений лет людини-астронавта довкола Землі

Кейп Канаверал, Флорида. — ЗДА 13-го вересня з успіхом випустили „астронавта-робота", який, облетівши один раз Землю, впав на океан у віддалі 161 милі від Бермудських островів, де його виловили з води. В кабіні не було живої людини, тільки людина - машина, яка „віддихала, потилася і навіть розмовляла", бо передавала на тейп-рекорді награні тексти. Це вперше летунство ЗДА випустило з успіхом таку сильну кабіну, в якій летітиме довкола Землі людина - астронавт. Покищо не є відомо, чи в найближчій пробі, яка правдоподібно відбудеться перед летом людини, знов буде тільки людина - робот, чи мавпа-шимпанзе. В колах астронавтів сподіваються, що проєкт Меркурій зможе бути здійснений ще в цьому році і перший американський астронавт облетить довкола Землю, але він мусітиме летіти навколо Землі принаймні три рази, і тому найближча проба з роботом - астронавтом або мавпою, мабуть, також матиме три лети довкола Землі. Робота - астронавта випустили за допомогою ракети „Атлас" о год. 9:04 перед полуднем за східнім часом. Годину і 49 мінут пізніше кабіна з роботом впала на парашуті коло Бермуди. Три години і 10 мінут після випущення нищильний корабель „Декатур" виловив кабіну з води. Успіх із цим роботом - астронавтом дає запоруку, що повинна вдатися і головна ціль проєкту „Меркурій" — вислати з повним успіхом людину - астронавта довколо Землі. Дальші пробні лети призначені на те, щоб краще випробувати і поліпшити механічну накривку кабіни, яка не справно фукціонувала, коли летів капітан Вірджіл І. Ґріссом 21 липня, і внаслідок цього затопилась кабіна. Вчорашній пробний лет із роботом - астронавтом дав важливі вказівки фахівцям, як треба поліпшити кабіну та її прилади. Стверджено, що забракло було б кисню, коли б летіла була людина, а не робот. Але операційний директор проєкту „Меркурій" Волтер С. Вілліямс дивиться оптимістично на можливість лету людини, в цій кабіні. Роберт З. Гілрут, який керує проєктом Меркурій, назвав цей лет робота „дуже успішним". Проба з 13-го вересня тим більше успішніша, що це був перший випадок, коли весь тягар, що злітав вгору, кабіна і ракета, важив аж 10.000 фунтів, більше як у всіх інших дотеперішніх пробах із сателітом.

СТЕЖАТЬ ЗА ВИПУЩЕННЯМ РОБОТА-АСТРОНАВТА. — Астронавт Вірджіл Ґріссом (перший зліва) перевіряє діяння інструментів у контрольному центрі в Кейп Канаверал під час того, як з допомогою ракети Атлас випущено в космічні простори на висоту 150 миль екіпаж із роботом-астронавтом. На фото з правого боку: ракета Атлас летить вгору.

Кабіна важила 3.900 фунтів, коли починала летіти вгору; але під час лету вага виносила тільки 2.700 фунтів, бо після старту викинено деякі прилади. Сама ракета „Атлас", яка має залишитися в обріті коло 40 годин, важила 7.400 фунтів. Ракета підсилювач Атлас діяла згідно з призначенням, і фахівці з неї вдоволені, хоч і побоювалися, бо під час попередніх проб із цією ракетою, що майже дорівнює совєтським ракетам, які підносили кабіни, що в них летіли совєтські космонавти Ґаґарін і Тітов. Всі прилади функціонували справно, крім того, що недоставало деякий час кисню. Наземні стації увесь час слідкували по всьому світі за летом робота - астронавта, і могли чути „мову", що передавали автоматично з апаратів. Гадають, що перед кінцем року американська людина астронавт облетить з успіхом Землю. Стації на Канарійських островах, Занзібарі, острові Кантон, в Мехіко, а також і 7 американських астронавтів слідкували ввесь час за летом робота - астронавта. Найвищий пункт, який осягнула кабіна від Землі, виносив 144 милі, а найнижчий 99 миль. Швидкість на годину виносила 17.500 миль. Коли кабіна летіла через атмосферу, то вона мусіла витримати температуру 2.000 ступнів.

Секретар армії Стар розгортає плян збільшення американської армії

Денвер, Колорадо. — Секретар армії Елвіс Дж. Стар, промовляючи на 43-ій Крайовій Конвенції Американського Леґіону, начеркнув п'ятипунктовий плян збільшення і скріплення бойового стану американської армії. Він сказав, що армія, згідно з зарядженнями Президента і рішенням Конґресу, має виносити 1.008,000 вояків, і те число збільшило оборонні її можливості та воно є запорукою, що ворог повинен добре подумати, чи починати нову аґресію Важливість наземних військ збільшилася, бо ЗДА не будуть відповідати на малі комуністичні аґресії атомовою зброєю, тільки відповідними армійськими з'єднаннями. Секретар армії говорив про такі заходи: 1) Збільшити стан 7-ої армії та інших з'єднань в НАТО та повного бойового стану; 2) Також збільшити до повного бойового стану всі технічні з'єднання армії в Европі; 3) Подвоїти число готових до бою дивізій, що є в стратеґічній резерві; 4) Поширити вишкільні можливості, щоб на випадок потреби можна було переводити вишкіл для доповнення бойових частин; 5) Більше як подвоїти число тих військових з'єднань, які переходять окремий вишкіл, як вести партизанку та різні підривні акції під час так званих „малих воєн".

У суботу починається в Сенаті дискусія в справі обмеження обструкції

Вашинґтон. — Провідник демократичної більшости в Сенаті сенатор Майк Менсфілд повідомив, що в суботу 16-го вересня почнуться в Сенаті дебати над тим, як обмежити довгу обструкцію в Сенаті. Він заявив, що провідник республіканської меншости в Сенаті сенатор Еверетт МекКінлі Дірксен буде підтримувати змагання до того, щоб якнайшвидше закінчити цю дискусію та прийняти рішення про обмеження обструкції в Сенаті, прийнявши такий реґулямін, який виключав би довшу олструкцію і не дозволяв би сенаторам виголошувати безконечно довгі промови та припинювати ухвалення потрібного закону. Частина демократів і республіканців хоче змінити реґулямін нарад Сенату таким способом, щоб південні демократи не могли виголошувати довгих промов, не допускаючи до ухвалення нового закону про охорону громадянських прав.

На Кубі заарештовано єпископа Едварда Бозу Масвідаля

Ню Йорк. — Щоденник „Ню Йорк Таймс" дістав відомість із Гавани, що там, у зв'язку з протикастрівськими і протикомуністичними демонстраціями в неділю 10-го вересня заарештований єпископ Едуард Боза Масфідаль. Уряд оскаржує його в тому, що організував цю недільну демонстрацію, під час якої поліція і військо стріляло до 4,000 юрби демонстрантів, поранивши 7 осіб. Одна поранена особа померла від ран. Це була найбільша протикастрівська демонстрація за нового режиму. Причиною до демонстрації була урядова заборона процесії з приводу свята патронки Куби Пречистої Діви. Уряд дозволяв на процесію тільки в раніших годинах перед 9-ою годиною ранку. Єпископ відкликав процесію, але вірні зібрались в церкві і о 4-ій годині по полудні пробували відбути процесію з образом Пречистої Діви, і тоді поліція і військо розігнали похід.

У Мюнхені опубліковано англійською мовою збірник праць українських науковців про російський большевизм

Мюнхен. — У відомому німецькому видавництві „Ферляґсгавз Бонґ унд Ко" у Мюнхені появилася англійською мовою книжка „Російський большевизм". Видана вона заходами Незалежної асоціяції дослідників совєтської теорії і практики в національних проблемах, що її очолює відомий український науковець і діяч проф. Юрій Бойко. На зміст цього збірника про „Російський большевизм", який є вислідом багатолітньої діяльности згаданої асоціяції, склалися дві праці проф. Юрія Бойка п. н. „Історична традиція в большевицькій розв'язці національної проблеми" та „Російське народництво, як джерело ленінізму - сталінізму", праця проф. Олександра Кульчицького п. н. „Аналіза російської природи большевизму в писаннях Н. А. Бердяєва" і праця Олександри Сулими п. н. „Російська природа большевизму, виявлена в творах російських письменників публіцистів і науковців". Автори усіх цих праць розглядають російський большевизм, як виразника і реалізатора російських імперіялістичних ідей і тенденцій і виявляють у цій російській природі большевизму теж і джерело антикомуністичного спротиву поневолених Москвою народів. Видання цього дуже важливого для української справи збірника праць про російську природу большевизму було уможливлене завдяки заходам голови Асоціяції проф. Юрія Бойка, який в першій половині 1958 року відбув подорож по ЗДА і Канаді і зібрав із пожертв української спільноти грошовий фонд на частинне покриття коштів його публікації. Названий збірник можна буде набувати по книгарнях і ціна його виноситиме 6 долярів.

В АМЕРИЦІ

● **Канадійський міністер оборони** Даґлес Гаркнесс заявив під час дебат, що уряд може погодитися на те, щоб канадійську армію озброїти атомовою зброєю ЗДА. Противники цього проєкту бояться того, що тоді канадійська армія була б під американською контролею. Міністер Гаркнесс сказав, що може прийти час, коли „Канада мусітиме просити ЗДА про атомову зброю".

● **Спеціяліст від атомової радіяції** професор д-р Вілліям С. Осбирн ствердив, що минулорічний сніг в колорадських горах є дуже добрим фільтром для атомової радіяції.

● **В Торонті в Канаді** відбувається конференція Міжнародної Протитуберкулічної Унії, в якій беруть участь 1,500 делеґатів із 70-ох держав, і яка закінчується в четвер 14-го вересня. На конференції ствердили, що від туберкульози найбільше терпить молодь і люди старшого віку.

● **В обширі Карайбського моря** твориться новий, вже п'ятий, цьогорічний гураґан, названий Естерою. Він 13-го вересня був віддалений від острова Порто Ріко на 1,000 миль. Він віє із силою 130 миль на годину і посувається на північ із швидкістю 17 миль на годину. Четвертий цьогорічний гураґан Деббі розвіявся на Атлантику і втратив силу, не дійшовши на суходіл.

Війська ОН зайняли з боями столицю Катанґи — Чомбе скривається

Елізабетвіль. — Як уже коротко повідомлялось, різнонаціональне військо Об'єднаних Націй, стаціоноване в столиці конґолійської провінції Катанґа Елізабетвілі, зайняло всі тамошні державні будинки, роззброїло військові частини катанґського президента Мойсе Чомбе та арештувало частину його міністрів. Сам Чомбе і деякі його міністри або втекли до сусідньої Родезії, або скриваються. Індійські вояки дістали в минулу середу наказ обсадити будинок пошти і радіостації та арештувати міністра внутрішніх справ Годфройда Мунонґо, який раз-ураз підбурював населення проти місії Об'єднаних Націй і центрального конґолійського уряду. Однак, прийшовши туди, вояки ОН знайшли ті об'єкти уфортифікованими, з катанґськими вояками в окопах і на дахах будинків із скорострілами. Розпалилась боротьба, яка в сумі дала двох вбитих і багатьох ранених по стороні військ ОН та коло 50 вбитих катанґців. Провінцію Катанґу підпорядковано центральному урядові Конґа, який з черги призначив туди, як свого тимчасового адміністратора, лівого екстреміста Ежіда Давідсона-Бочелея. Якраз після закінчення боїв в Елізабетвілі прибув до столиці Конґа Леопольдвілю генеральний секретар Об'єднаних Націй Даґ Гаммершилд, що його привітали президент Касавубу, прем'єр Сиріль Адуля, віце - прем'єр Антуан Ґізенґа, всі конґолійські міністри та всі керівники місії ОН і війська ОН в Конґо. Конґолійський уряд заявив, що операцію в Катанзі військо ОН перевело на його просьбу та що уряд був примушений до цього впертою неґативною позицією президента Катанґи Мойсе Чомбе, який від місяців відкидав всі пропозиції на порозуміння і зречення з своїх сепаратистичних амбіцій. Центральний уряд Конґа буцім-то схильний і тепер до того, щоб провінційним губернатором Катанґи був Чомбе, якщо він вийде з криївки.

НАТО переводить старшинсько-командні маневри від Норвеґії до Туреччини

Франкфурт. — У минулий вівторок вночі і середу та четвер переведено маневри Організації Північно - Атлантійського пакту (НАТО) на цілому просторі всіх країн НАТО, від Норвеґії на півночі по Портуґалію на півдні і Грецію та Туреччину на південному сході. Ці маневри, названі „Вправами Шах-мат" відрізнювались від привичного типу військових маневрів, в яких беруть участь великі військові формації, здебільша наземні з допомогою летунства, чи морські також з літаками на корабельних базах, бо в них не брали участи військa, а тільки старшини й зв'язкові. Ціллю тих маневрів, як їх характеризує військовий референт „Ню Йорк Таймс'у". Гансон В. Болдвін, було „провірити комунікації і командну структуру НАТО". Тому в тих маневрах брали участь „елементи командування та зв'язку з головної командної кватири біля Парижу, з Европи і всіх підлеглих командних кватир вділ, аж до бойових груп та тактичних летунських з'єднань". Маневри були „односторонні", бо „ворог" існував тільки на папері. Так само летунська допоміжна служба і його стратеґічні місії були уявні. Зате у східній частині Середземного моря маневри мають інший характер: полетіли туди ескадри американського суперсонічного бойового летунства, як теж беруть там участь частини Шостої фльоти і з'єднання англійських, турецьких і грецьких збройних сил. Маневри почались зараз по півночі з вівтірка на середу.

У французькому парляменті відбулася демонстрація проти де Ґоля

Париж. — Французький парлямент зійшовся з власної ініціятиви на надзвичайне засідання в минулий вівторок у зв'язку з недавніми масовими сільсько - господарськими страйками й демонстраціями. Однак уряд де Ґоля і його прем'єра Мішеля Дебре станув на становищі, що з уваги на парляментарні ферії, які скінчаться щойно 3 жовтня ц. р., парлямент не має права приймати тепер ніяких законів і що тому має звузити характер своїх дебат. Те становище уряду обурило всю опозицію, яка поставила справу в площині престижу парляменту. На заклик одного соціялістичного посла вся опозиція вийшла з залі, на якій — з-посеред 206-х послів т. зв. Унії для Нової Республіки, себто партії, що беззастережно підтримує режим президента де Ґоля, — залишилось всього 89 послів, бо інші з тієї партії були відсутні. Тому, що нижча палата французького парляменту нараховує 546 послів, то приявність 89 осіб на залі засідань була поганою моральною поразкою уряду. Однак водночас преса перестерігає проти висновку, що у випадку зголошення вотуму недовір'я прем'єрові Мішелеві Дебре той внесок зискає більшість. Самі опозиційні посли лякаються, що в такому випадку де Ґоль негайно розв'язав би парлямент і розписав би нові вибори, а з уваги на теперішню критичну міжнародну ситуацію та на конфлікти з Альжиром і Тунісією, відсутність парляменту була б для Франції нещастям.

89-літнього філософа-пацифіста Рассела засуджено на 7 днів в'язниці

Лондон. — 89-літнього філософа й письменника лорда Бертранда Рассела та його дружину в тому самому віці лондонський суддя засудив на 7 днів в'язниці без заміни на грошову кару за участь в недавній забороненій антиатомовій демонстрації та за відмову дати приречення, що Расселі і його жінка зберігатимуть „спокій". Трьох інших членів пацифістичного „Комітету 100", що його очолює Рассел, засуджено на 2 місяці в'язниці, а 27 осіб на 1 місяць. На найближчу неділю той Комітет заповів велику нову демонстрацію, яка звичайно кінчається тим, що демонстранти сідають на вулицю в самому центрі міста, зупиняють весь рух, а поліціянти мусять кожного з них буквально виносити й вивозити. Арештування й замкнення у в'язниці лідерів включно з Расселом спаралізує недільну демонстрацію. Рассел вже був ув'язнений за останньої війни за його агітацію проти примусової військової служби.

Проф. Мирон Зарицький, ректор Львівської Політехніки, помер у Львові

З достовірних джерел наспіла вістка, що 19-го серпня ц. р. помер у Львові на 72-му році життя видатний український математик, довголітній учитель середніх і високих шкіл, від років ректор Львівської Політехніки, проф. Мирон Зарицький, в останніх роках уже спаралізований. Похорон відбувся 22-го серпня у Львові. Покійний зокрема спеціялізувався в альгебрі та в її застосуванні до геометрії. Залишив дружину та дочку Катерину, яка від довгих років перебуває у совєтській в'язниці.

КЕННЕДІ ПРОТИ НЕГАЙНОЇ ЗУСТРІЧІ З ХРУЩОВИМ

Вашинґтон. — През. Дж. Ф. Кеннеді заявив в окремому комунікаті, що його проголосив після переведення розмов з президентами Індонезії Сукарно і Малі Модібо Кейта,, що „інші засоби (поза дипломатичними розмовами) стоять до розпорядження, якщо вони можуть служити корисним цілям". Цією дипломатичною фразою Кеннеді відкинув суґестію щодо якмога швидшої безпосередньої зустрічі з Хрущовим. Зате він звернув увагу, що „відкритими є шляхи дипломатичних контактів" та що у зв'язку з відкриттям 16-ї сесії Генеральної Асамблеї Об'єднаних Націй 19-го ц. м. з'їдуться до Америки всі західні міністри закордонних справ, а також совєтський міністер Андрей Ґромико і можна буде перевести розмови про Німеччину й Берлін. Кеннеді потвердив цим давнє становище, що нова конференція „на вершинах" можлива й доцільна тільки тоді, коли її успіх буде згори забезпечений. Врештою, Президент привітав приїзд до Вашинґтону двох названих закордонних президентів, визнавши, що всі державні мужі в часі міжнародної кризи є зобов'язані вичерпувати всі засоби, що ведуть до миру. Заявивши готовість Америки до мирного полагодження нинішнього конфлікту, Президент підкреслив, що „становище Заходу і Західнього Берліну буде боронене". „Я з'ясував також — заявив Президент, що ми готові передискутовувати ці справи з іншими державами, включно з урядом Совєтського Союзу, і шукати за способами, щоб зберегти почесний мир. Якщо це є ціллю всіх сторін, то нема потреби хапатися за насильні засоби". — Президент конферував спершу з Модібо Кейта, потім з Сукарном, а після того разом з ними обідав і під час обіду передав їм листа до них, як також відпис того листа до всіх інших учасників недавньої Београдської конференції, яка делеґувала обох тих президентів в мировій місії до Вашинґтону. Під час обіду Президент виголосив двохвилинний тост. На тому „діловому обіді" були приявними також віце-президент Джансон, державний секретар Дін Раск і інші високі урядовці, як теж амбасадори республік Юґославії, Малі, Індонезії, З'єдиненої Арабської Республіки і Індії. Обидва названі президенти вже від'їхали з Вашинґтону. Крім нарад з Президентом вони мали ділову нараду з державним секретарем Раском. За газетними твердженнями, Раск сказав тим президентам одверту американську думку про те, що Београдська конференція не здобулась навіть на натаврування совєтського зламання атомового перемир'я та що в різних інших справах зайняла теж просовєтське становище. Модібо Кейта прославляв „одвертість і щирість" американських господарів та запевнив, що він ніколи не думав, що Кеннеді повинен негайно з'їхатись з Хрущовим, а тільки після відповідньої дипломатичної підготови.

Совєти перевели ще два ядрові вибухи

Вашинґтон. — Совєтський Союз перевів в середу 13 ц. м. дальші два атомові вибухи, отже 8-ий і 9-ий з черги. За комунікатом американської державної Комісії Атомової Енерґії, що його проголошено заледви в кілька годин після тих вибухів, ця швидкість у переводженні атомових експериментів вказує на те, що большевики „довго і дбайливо" приготовлялись до них у тому самому часі, коли в Женеві велися тридержавні переговори про припинення всяких ядрових експериментів. Таким чином Москва дала ще один доказ своєї підступної дволичної гри і злої волі. Ці останні два вибухи стосувались низької і середньої ядрової енерґії від десятків до сотень кілотонів ТНТ; один кілотон рівняється 1,000 тонам. Один із тих вибухів стався знову біля Семіпалатинська, а другий над Новою Землею на півночі. Водночас на сторінках орґану совєтської армії „Красная Звезда" маршал Кирило Москаленко, командант совєтських ракетних з'єднань, нахвалявся, що СССР має ракети, які можуть поцілювати кожне місце у світі без уваги на час і погоду та що вони є „незнищильні", маючи з свого боку велетенську вогнево — ядрову нищильну силу. Совєти можуть цими ракетами, заявив Москаленко, „осягнути стратеґічні цілі війни в короткому часі". За негайними західніми коментарями, з заяви Москаленка виходить, що Совєти хочуть вистрелювати трансконтинентальні ракети з-підземельних позицій та що вони вважають, що нема такої протиракетної зброї, яка могла б ті ракети на лету знищити.

Соціяліст Брандт має поважні успіхи в передвиборчій кампанії в Німеччині

Бонн. — Соціялістичний кандидат на канцлера в Західній Німеччині, посадник Західнього Берліну Віллі Брандт, веде найенерґійнішу передвиборчу пропаґанду, роз'їжджаючи відкритим автом по цілій Західній Німеччині з промовами. В самому Бонні на його вічі в минулий вівторок було коло 10.000 слухачів, а море транспарентів і оклики приявних вказували на популярність, яку здобуває собі цей розмірно молодий, бо 47-річний противник 85-літнього Конрада Аденауера. Ця різниця віку грає також поважну ролю в настроях виборців. Хоч Аденауер користується великою повагою в усіх німців, як „дер Альте" — старий — якому Німеччина завдячує своє відродження, проте Брандт імпонує своєю працездатністю і динамічною ініціятивністю. Його виборча кампанія не відбивається на його обов'язках посадника в Західньому Берліні, бо він щодня урядує і тільки робить літаками або автом „випади" в Західню Німеччину.

У СВІТІ

● **Ганс Бем**, 22-річний водій вантажного авта, яким він розвозив по Східньому Берліні книжки і друки з державної друкарні, „вибрав свободу" в минулу п'ятницю. О год. 12:30 по півночі він розігнався своїм невеличким вантажним автом по опустілих східньо - берлінських вулицях із швидкістю 100 клм (65 миль) та вдарив ним із цілим розгоном у дерев'яні і дротяні застави в Бранденбурзькій брамі. Розбив перед авта і фронтову шибу, але передерся на другий бік, де його з радісним „гурра" обскочили англійські вояки й берлінські поліцисти. Ганс Бем заявив, що він попав у розпуку, бо його батько і два старші брати намовляли його вступити до комуністичної партії задля вигоди, а він цього не хотів.

● **В Амрітсарі в Індії** від 28 днів переводить політичну голодівку 76-літній лідер місцевого племени сикхів Тара Сінґ, на знак протесту проти адміністраційного поділу в Індії. Провінційний уряд Пунджабу, де лежить те місто, вислав до нього лікаря на державний кошт. Стан здоров'я старого фанатика грізний.

● **У Ню Делі, столиці Індії, 14** листопада ц. р. відкриють великий Міжнародний Ярмарок, на якому сама Індія покаже свій промисловий розвиток, що його осягнула за час двох останніх п'ятирічок. В Ярмарку візьмуть участь 21 держава, включно з З'єдиненими Державами.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc., 81-83 Grand St., Jersey City, N.J.

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.

Subscription Rates: One year $12.00; six months $6.25; three months $3.25.—Jersey City and Foreign Rates:: One year $14.00; six months $7.50: three months $4.00. For UNA members monthly 65¢.
Передплата: На рік — $12.00; на пів року $6.25; на три місяці $3.25. — В Джерзі Сіті і закордоном: — На рік $14.00; на пів року $7.50; на три місяці $4.00. — Для членів У. Н. Союзу, чоловіків і жінок, — 65 центів місячно. — За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N.J

Критичні дні

Протягом тижнів день-у-день різномовна міжнародна преса приносить щораз нові міркування на ту саму тему: мариво третьої світової і першої в історії атомової війни, що зависло над людством. Червоною ниткою тягнеться через усі ті міркування турботливий запит: буде чи не буде? Раніше казали, що єдиною людиною, яка могла б відповісти на цей запит, є Нікіта Хрущов. Пояснювано це логічно фактом, що від кінця останньої війни ініціятиву в розвитку міжнародних подій і у веденні холодної війни має СССР. Але останнім часом чуємо, що й Хрущов не міг би, мабуть, з певністю сказати, чим скінчиться нинішня криза, бо знаходиться він під тиском різних внутрішньо - совєтських течій. Хрущова порівнюють з мітичною Пандорою, що необережно відкрила скриньку, з якої вилетіли у світ всі лиха.

Ні один із закордонних журналістів, які по кілька годин провели в розмові з Хрущовим, не може сказати, чи висловлені ним погляди є дійсним віддзеркаленням його переконань, чи тільки пропаґандивною вивіскою. С. Л. Солцберґер з „Ню Йорк Таймс'у", який тиждень тому говорив з Хрущовим чотири з половиною години, признає в пізніших рефлексіях з тієї зустрічі, що на кожну таку розмову з американськими чи іншими журналістами, наприклад, з Дрю Пірсоном чи Волтером Ліпманом — Хрущов дивився як на власну пропаґандивну трибуну. Солцберґер підкреслює, наприклад, такий момент, що ось Хрущов запевняв його, що всі ті його закордонні співрозмовці цілком з ним, Хрущовим, погоджувалися. Солцберґер ввічливо, але рішуче застерігся проти такого твердження, але невідомо, чи Хрущов дійсно вірить у переконливу силу своєї арґументації, чи говорить про неї лише для задурманення власних громадян.

Отож, не знати, де блеф, а де дійсність. Те саме стосується погроз „супербомбою", те саме стосується твердження, що до кінця цього року СССР підпише з Східньою Німеччиною „мировий договір" з усіма наслідками для Західнього Берліну. До кінця грудня ц. р. залишається три з половиною місяця, і цей період буде найбільш критичний. В міжчасі відбуватимуться сесія Генеральної Асамблеї Об'єднаних Націй, розмови західніх міністрів закордонних справ з совєтським міністром і, мабуть, західня конференція „на вершинах". Чи дійде до такої конференції з участю Хрущова — цілком ще невідомо. В міжчасі відбудеться також велике комуністичне збіговище в Москві, де Хрущов виступатиме в подвійній ролі — безстрашного нового Джінґіс-хана, що йде на підбій світу під знаком серпа й молота, і водночас єдиного дійсного щирого миротворця.

Мрякою сповита найближча майбутність, бо невідомо, як конкретно виявиться та рішучість в обороні Німеччини й Берліну, що її декларує Захід. Дейвід Лоренс в „ЮС енд Ворлд Ріпорті" з 4 ц. м. звертає увагу на найбільший промах американської політики за останньої світової війни і після неї, — на її пасивність, яка дала Москві змогу знищити волю цілого ряду народів Східньої Европи. Цю пасивність помічаємо по нинішній день. Знову ж в останньому „Сатардей Івнінґ Пості" вказується, як на головне джерело нинішнього нагального наступу Хрущова — на слабість політики ЗДА в справах Ляосу і, особливо, Куби. Чи ЗДА закінчили вже довгий шнурок своїх помилок, що осмілювали Москву до дальших актів аґресії? Чи Хрущов не помилиться так само, як помилились Вільгельм II та Гітлер в своїх оцінках інтенцій і дійсної сили Заходу? Все це важкі запити в цьому критичному часі, на які тільки майбутність дасть відповідь.

„Щастя" від якого тікають

Півтора місяця тому, 30-го липня ц. р., в усій совєтській пресі опубліковано з великим шумом проєкт „програми Комуністичної партії Совєтського Союзу". З того часу „обговорення" нової „величної програми боротьби за комунізм" не сходить із шпальт совєтських газет. До зануди й огиди безконечно повторюється, що це, мовляв, „програма щастя совєтських людей", що в ній відбиті „з граничною глибиною і ясністю ... найнасущніші інтереси і сподівання багатомільйонових мас людей", що вона „здійснює всі мрії людства", що вона „ґарантія народної сили й щастя" і т. д.

Водночас із проголошенням і „всенародним обговоренням" „програми щастя" сталися події, що їх можна також з деякого погляду трактувати, як участь в цьому обговорені чи й навіть як відповідь на проголошені в програмі „величні цілі людства". В половині серпня ц. р., не цілих два тижні після опублікування проєкту програми, видатний совєтський науковець в ділянці хемії, українець д-р Михайло Клочко, багатократний орденоносець і лавреат нагороди Сталіна, користаючи з перебування у вільній Канаді, вибрав волю і відмовився категорично від повороту до СССР і від участи в будуванні проєктованого в програмі КПСС „майбутнього щастя". Як причину своєї втечі, подав він нестерпні умови життя в Совєтському Союзі, брак свободи слова, думки і наукових дослідів, брак пошани до людини і її праці. Своєю втечею і своєю заявою д-р Клочко перекреслив усі балачки про „надзвичайно сприятливі" умови, створені компартією для праці і дослідів совєтських науковців.

Зрезиґнував із проєктованої компартією нової „програми народного щастя" також і вихованець комуністичного режиму і совєтської школи молодий український інженер Михайло Середа, син члена Академії наук СССР. Заявляючи свою опозицію до комунізму і прихильність до демократичного соціялізму, а водночас із цим протест проти російського панування над не-російськими народами в СССР, Микола Середа завдав дошкульного удару твердженням совєтських пропаґандистів про те, що комунізм переходить уже в стадію свого здійснення і що він „виконує історичну місію визволення всіх людей від ... усіх форм гноблення й експлуатації".

А ще одного дошкульнішого удару по новій комуністичній „програмі щастя" завдав своїм самогубством білоруський письменник з українським прізвищем Всеволод Кравченко. „Я більше не можу бути комуністом, — заявив він у своєму листі, написаному безпосередньо перед смертю. — За час мого подорожування по Франції я відкрив значення слова „свобода" ... Але я не можу зректися своєї країни, не можу рішитися на те, щоб залишитись закордоном ... Смерть — єдина розв'язка драми, яку я переживаю". В другому своєму листі Кравченко стверджує, що служив своїй „батьківщині чесно, усім своїм талантом і всіма своїми силами, ніколи й ніде не зраджував її інтересів", і рішився на самогубство, щоб „оминути безпідставних обвинувачень і зайвих терпінь". Своїм розпачливим актом і своїми листами Кравченко довів, що совєтський комуністичний режим був, є і залишиться людоненависницькою тиранією, від якої може бути тільки одно визволення: втеча або — смерть.

Підсумовуючи публіковані в совєтській пресі висліди „радісного і захопленого" обговорення нової програми КПСС, слід врахувати і приведені тут події, бо вони віддзеркалюють справжнє і непофальшоване ставлення поневолених Москвою людей до комунізму і його вбивчої системи.

АМЕРИКАНЦІ ГОВОРЯТЬ ЗАБАГАТО

У серпневому числі „Лайфу" колишній польський полковник Павел Монат, що в 1959 році перейшов був на становище неповоротця, розповідає про свою шпигунську діяльність в ЗДА. Ці його спогади є уривком з підготовленої до друку Джаном Діллом книжки „Шпигуни в Америці", що вийде незабаром у видавництві Гарпера.

Америка, — пише Павел Монат, — чудовий край для відвідин і — шпигунства, яке я тут провадив протягом трьох років як керівник військової розвідки при польській амбасаді. В цьому я переконався відразу після того, як прибув до Вашинґтону. З моїм польським акцентом я міг знаходити американців, які розповідали мені такі речі, що їх не сказали б навіть своїм дружинам.

Якось наприкінці 1956-го року, — пише Монат, — я вибрався до Шикаґо з своїм колеґою, капітаном Вишневським, також військовим розвідником. Ми зайняли у вагоні окремий переділ і, поки Вишневський розкладав баґаж, я стояв у коридорі й дивився у вікно. Біля сусіднього вікна стояв невисокий, гарний чоловік. Побачивши мене, він уклонився, і ми почали розмову.

— З вашої вимови пізнаю, що народились ви не в Америці, — сказав він. — Чи дозволено буде мені знати, звідки ви походите?

— Я народився в Польщі, але тепер живу у Вашинґтоні.

— І що ви робите?

— А що роблять люди у Вашинґтоні? — спитав я, посміхаючись. — Я працюю в державній установі. — При цьому я, звичайно, не назвав держави, в установі якої я працював.

— Велл! — сказав незнайомий чоловік. — Я також працюю для держави.

— І що ж ви робите? — спитав я.

— Я науковець. Займаюся дослідами.

— О, це звучить дуже цікаво! — сказав я і висунувся у вікно, ніби зовсім не цікавлячись, чим можуть займатися американські науковці.

У цей момент поїзд рушив і мій новий приятель запросив мене до свого переділу. Там він витягнув з валізи грубу течку і урочисто промовив:

— Оце мій проєкт, над яким я працюю. Я беру його з собою всюди, куди б не їхав.

Папери, які він мені показав, були помережані різними діяграмами і таблицями.

— Це все, мабуть, дуже складні речі, — сказав я. — Очевидно, це проєкт нового літака? ...

— О, ні, нічого подібного! Я проєктую лише машину для випробування нового літака. Це — проєкт нової аеродинамічної рури. — Він поклав теку в валізу і поставив її вгору на полицю.

Я подумав, що і Варшава і Москва були б дуже раді, якби мали в своїх руках цю теку. В цей час, проходячи коридором вагона, кондуктор проголосив, що обід для пасажирів уже готовий. Мій новий приятель запросив мене пообідати разом з ним. Я радо погодився, перепросивши, що мушу наперед помити руки. „Ідіть до вагона - ресторану, — сказав я, — а там я вас знайду".

Я пішов назад до свого переділу і дав Вишневському таку інструкцію:

— В третьому переділі наліво на полиці у валізі в течці — дуже важливі матеріяли. Сфотографуйте кожний аркуш. Я спробую тримати їхнього власника якнайдовше за обідом. Коли ми будемо вертатись, я грюкну дверима. Якщо до того часу ви не закінчите роботи, ховайте все негайно у валізу. Зрозуміло?

Вишневський мовчки кивнув головою.

Науковець і я мали дуже приємний обід, після якого ні він, ані я, очевидно, не поспішали вертатися на свої місця. Викурили ще по сиґарі. Нарешті, мій приятель заявив, що йому хочеться спати, і ми, перейшовши до свого вагона, віддали один одному „надобраніч".

За час моєї відсутности Вишневський сфотографував кожний аркуш з течки надміру довірливого науковця, і всі ті надзвичайно цінні матеріяли негайно ж пішли до Варшави.

Через кілька місяців після цієї історії — розповідає далі Монат, — я вертався поїздом до Вашинґтону з Ню Йорку. У Трентоні до мого переділу ввійшов молоденький ляйтенант і зайняв місце побіч мене. З військових відзнак було видно, що це був старшина артилерії. Він почав переглядати якийсь журнал, а я мовчки дивився у вікно. По якомусь часі я витягнув з кишені циґарницю і запропонував йому закурити. Він подякував, закурив, і між нами почалася розмова.

— Іду до Вашинґтону, — сказав я, — а як далеко мандруєте ви?

— До Абердіну.

— О, то ви, значить, з артилерійського поліґону! Маєте дуже цікаву працю, як на такого молодого старшину!

— Звичайно! — охоче відповів він. — Ми тепер випробовуємо влучання артилерійськими стрільнами у нові танки під найбільш ефективним кутом. І ви знаєте — стрільна буквально відскакують від нових панцерованих плит! — При цьому ляйтенант руками показував мені кут, під яким обстрілюють вони танки.

Викуривши циґарку, він провадив далі:

— Ви, мабуть, чули про нові М-14 рушниці і про М-60 автомати.

— Дуже мало, — сказав я.

— О, ці маленькі М-14 — це щось страшне! Вони б'ють на хвилину 750 разів і орудувати ними може навіть дитина.

Докладно розповівши про М-14 і М-60, ляйтенант викурив ще одну циґарку і в Абердіні вийшов з вагона, потиснувши мені руку. Решту дороги я записував у свій нотатник усе, що почув від нього. Здобуті інформації були надзвичайно приємним подарунком для совєтського військового аташе у Вашинґтоні.

Одного разу, — розповідає колишній польський шпигун, — я вислав двох своїх помічників, майорів Барановського і Кулуського, в подорож по Тексасу. Вони вилетіли до Делласу і там заорендували авто. Тексас аж кишить від різного роду авіяційних інсталяцій, і мої помічники вибрали собі, як спостережний пункт, готель недалеко летовища. Увечері, сидячи в готелевому барі, вони побачили високого молодого чоловіка в широчезному ковбойському капелюсі. Він спроквола підійшов до шинкваса і випив

(Закінчення на стор. 3-ій)

Роман Рахманний

НОТАТКИ З МІЖНАРОДНИХ НАУКОВИХ З'ЇЗДІВ

(3)

3. Виправдання нема ні для них, ні для нас

— Навіщо порушувати на сторінках преси такі болючі питання? Навіщо пригноблювати нас самих показуванням невідрадної картини української науки в Україні та Совєтському Союзі? — скаже не один читач наших двох попередніх коментарів.

— Чи виявлювання цих недоліків якоюсь мірою вплине на українських інтелектуалів за залізною завісою? — спитає інший читач.

— Та ж ці люди залякані режимом і не мають можливости виявляти свого українського „я" в умовах чорної реакції, яка панує в Україні? — спробує виправдувати наших земляків читач, який з особистого досвіду знає тиск російсько - большевицької реакції.

Зовсім певно, що в наших коментарях ми показали лише два аспекти важливої проблеми: еміґрантський і совєтський. І хоч болючий це вид, мусимо його прийняти таким, який він є. А втім, це не виключно болючий вид. Річ в тому, що в Україні є численні наукові сили в кожній ділянці. Зокрема в галузі точних наук і технології Україна багата на такі високоцінні кадри, що за них не посоромилася б жадна країна на Заході з високо розвинутою технікою. Такі імена, як акад. Патона у галузі електрозварювання, акад. Делімарського в неорганічній хемії, Пасічника в ядровій фізиці, Боголюбова в математичній картографії, Гніденка — опівавтора теорії правдоподібности, — дорівнюють, а в деяких випадках перевищують славу багатьох визначних чужоземних науковців. Вони відомі не лише в Совєтському Союзі, але й у Німеччині, Англії, Франції, Китаї та Америці.

В загальному вклад українських вчених у т. зв. совєтську науку великий. Як інформував мене один поважний науковець, основи ядрової (атомової) фізики поклав у Совєтському Союзі Харківський Технологічний Інститут ще на початку 30-их років — тоді, коли українське селянство гинуло з голоду. Професор Михайло Клочко, який вибрав свободу в Канаді, пояснював мені, що вклад українських вчених у наукові досягнення в СССР дорівнює одній четвертій частині всіх здобутків.

Та навіть з офіційних совєтських звітів видно український вклад у кожній галузі життя й науки СССР. Українські інженери і техніки будують гідроелектрівні в Індії, Єгипті, Китаї, Іраку. Українським металюргам завдячує Польща свої металюрґійні кадри: „Запоріжсталь" була насправді школою для польських металюрґів з Нової Гути на Шлезьку. Українські вчені читають лекції у Варшаві (акад. О. І. Бродський), навчають китайців у Пейпінгу та Шанґаї (проф. М. Клочко в 1949 р.), конструюють атомовий реактор для Чехо-Словаччини, вишколюють у своїх наукових інститутах техніків з сателітних країн. Українські фабрики виконують замовлення для нових фабрик у слаборозвинених країнах.

Хіба ще згадати, що проф. Д. Блохінцев з Академії Наук УССР був першим керівником першої атомової електрівні у світі, а Інститут Електроніки в Києві, під керівництвом С. Лебедева, сконструював перший у Совєтському Союзі електронний компютор. Таких прикладів можна назвати багато. І всі вони доказують, що Україна в науковому і технологічному відношенні є така ж потужна, як і в економіці та легкоатлетиці.

Поряд з цим Україна в такій же мірі в науці, як і в спорті, невідома в світі. Свою інформативну роботу Москва організує так, що світ знає лише про Росію і про російських учених, російських техніків і російських спортовців; інші національності на практиці визнаються ні за що інше, як за росіян. Не інакше на наукових міжнародних з'їздах. Українці корисно виділяються на тлі інших учених, і ми можемо бути горді за їхні професійні знання. Але в остаточному результаті ті їхні знання світ зараховує на конто росіян і російської науки. Наші земляки, на жаль, не протестують проти цього, не спростовують цієї брехні.

Вони — залякані. Це помітно. Росіяни ходять вільно, викликають враження можновладців і проповідують співіснування. Українці тримаються осторонь і притакують росіянам. Вони бо знають, яка чорна реакція російщини панує в Україні. Але це їх не виправдує. Сучасні совєтські дослідники гостро критикують тих українців, які за царату покірно схиляли голови і не захищали прав українського народу на культурне життя. І так, П. Федченко пише: „Умови чорної урядової реакції аж ніскільки не можуть виправдувати безпринципности, лакейства, аполітичности ..."

Умови червоної російської реакції не виправдують також сучасного лакейства! Зокрема, якщо йде про найбільше елементарні та мінімальні права: щоб українська наука була репрезентована, як українська, закордоном і в межах Совєтського Союзу, щоб українські вчені могли нав'язувати зв'язки зі світом так само вільно, як росіяни, навіть поляки чи румуни. Цього мусить домагатися науковець.

Писання про це має свою ціль. Хтось таки його прочитає, хтось може призадуматься і переконається: ми, українські еміґранти, критикуємо наших братів в Україні (зокрема вчених) не за те, що вони не роблять революції, але за те, що не боронять гідности українського імени і своїх власних досягнень.

А втім, писання про цю проблему має значення і для нас, еміґрантів. Нам теж потрібно докласти більше зусиль, щоб виплекати молоді наукові кадри, свідомі свого українського „я", кадри, які зберігали б українську мову і традиції. Лише такі кадри української вільної науки можуть вивести нас з російської темниці; лише маючи такі кадри, ми матимемо право вимагати від совєтських українських учених, щоб вони не піддавалися російській рабовласницькій системі. І спільно ми її зломимо!

ПРАВДА ПРО УКРАЇНУ

У неділю, 26 серпня ц. р. відома українсько - канадійська журналістка і письменниця, пані Янда, ділилася з українцями Лондону своїми враженнями з подорожі по Україні. Велика заля Союзу Українців Британії була виповнена вщерть.

Дуже мила зовнішність доповідачки, її добра українська мова і спокійний тон без ніякої штучности і патосу збільшували зацікавленість слухачів.

Пані Янда — українка, народжена в Канаді і там вихована, а тому в її підході до всіх справ виявляється типова британійська об'єктивність. Але вона є також українською патріоткою та знавцем українських справ, і завдяки цьому слухачі одержали дуже цікаві і безсторонні відомості про стан, який тепер є на Україні.

Описавши всі митарства, які треба було перейти, щоб одержати совєтську візу на Україну, пані Янда почала від похвали для Києва, що після відбудови став „найгарнішим містом, яке я бачила". Доповідачка, цікавлячись організацією „державної опіки" над дитиною в Україні, в дитячих садочках побачила одну справу, з якою потім зустрічалась на кожному кроці. Учительки в садках частково українки, а частково московки, але керівниці садків майже виключно московки, так що і вчительки і діти мусять з ними говорити по-московськи.

Насильне московлення українців в Україні пані Янда бачила всюди. В „Інтуристі" майже всі службовці і провідники — москалі. Коли доповідачка запиталась одної московки в „Інтуристі", чому вона не вивчає української мови, коли працює на Україні, та відповіла, що не потребує того робити, бо й так, мовляв, за кілька років українською мовою говорити ніхто не буде(!). На пошті службовці говорять тільки московською мовою, в міліції теж саме, у крамницях те саме, в університетах виклади відбуваються переважно в московській мові, навіть в колгоспах службовці говорять по-московськи. Коли ввечері пані Янда із своїм сином вийшла на Хрещатик, яким проходили маси народу, то української мови ні від кого не почула. На керівних постах в Україні переважно москалі.

Становище жінки тяжке. Доповідачка бачила жінок, що виконували найтяжчі роботи: працювали при направі доріг, обтинали дерева і т. д. Вона питала, чому це роблять жінки, і їй відповідали, що чоловікам за цю саму роботу треба платити більше.

В одному із колгоспів доповідачка бачила старшу жінку, яка у спеку підсапувала картоплю. Від гарячі ноги тієї жінки були вкриті ранами, але лікувати їх вона не могла, бо колгоспний голова вимагав, щоб норма була виконана. В колгоспах жінки становлять 78-80% робітної сили. На запит доповідачки, де поділися чоловіки, їй вияснили, що молоді в армії, а старші виїхали „освоювати цілину".

Приглядалась доповідачка до харчів, що їх жінки беруть з собою на роботу: крім хліба, у декого з них були помідори або кусок сиру.

Туристи, які відвідують СССР, довідуються від своїх провідників, що релігія у Совєтському Союзі — справа тільки старих людей. І такі відомості вони привозять у вільний світ.

Спостереження пані Янди в Україні заперечують ці інформації. В українських селах вона була на трьох церковних весіллях, у київських церквах бачила, як молоді подружжя приносили до хресту своїх дітей. Розмовляла з різними людьми про справи релігії, і від них довідалась, що вони — віруючі, але мусять з цим критися, бо тепер „курс проти релігії", і коли б вони того не робили, то мали б різні прикрощі.

Тепер з Канади і Америки їздять в Україну „проґресивні" українці, яких водять там на шнурочку і показують тільки те, що власть імущі уважають за відповідне. Вони потім вертаються до Канади й Америки і, залежно від того, чи вони більш чи менш чесні люди, або мовчать, або всупереч тому, що бачили, усе вихвалюють.

С. Ріндик

НАД СИНІМ ОЗЕРОМ

(БАЙКА)

(4)

Поінформовані про неясність формули „найбільша риба" члени жюрі взялися самі уточнювати її сенс. Та, на жаль, не було між ними однодумности. Особливо в питанні хвоста. Деякі члени відразу стали на тому, щоб не зважати на хвіст, бо його не можна їсти. Але проти такого погляду виступили рішуче інші члени жюрі. Найгірше спортовий редактор Квочка. Він сказав, що таке зневажливе наставлення до риб'ячого хвоста ображає його, як спортовця і спортсмена. Бо, мовляв, кожний хвіст взагалі, а риб'ячий зокрема, це одна з найважніших частин тваринного механізму.

— Пане редакторе! — перебив його маґістер, — ви маєте повну рацію, але не робіть із риб'ячого хвоста засадничої справи.

Редактор образився.

— Прошу, не вчіть мене! А ліпше дайте мені відповідь на питання, що б ви робили та як би ви себе почували, якби стали коровою, але без хвоста, а муха вас тне?

— Пане редакторе, ми на гумористику не маємо часу.

— Але не забувайте, панове, — продовжував Квочка, не звертаючи уваги на Тулибабу, — що в корови хвіст має значення виключно мухогонне, тим часом як у риби це і мотор, і кормило, і стерно. І без хвоста риба не риба. Шкода говорити. А є риби, як наприклад в'юни, що крім хвоста нічого не мають. Навіть голова міститься у хвості.

Промова Квочки, замість переконати противників хвоста, викликала ще більший спротив і навіть злість. Жюрі розпалося на два ворожі табори — на хвостофілів і хвостофобів, що накинулись одні на одних, як старозавітні юдеї на ізраїльтян. Розгорілись палкі дебати. Щоб запровадити якийсь порядок, голова жюрі відкрив запис ораторів і повів дискусії парляментарним способом. Але й цей спосіб не дав бажаного ефекту. Ні одна сторона не подалася. Аж нарешті хтось доглупався спитатися самого автора і ініціятора змагань доктора Квача, як він розуміє слова „найбільша риба". Покликали.

— Пане докторе! — спитався його Тулибаба. — Що значить „найбільша риба"?

Квач образився:

— Ви мене на кпини берете, що такі питання ставите?

— Та ніякі кпини! Члени жюрі справді не розуміють, що значить „найбільша риба", і просять вас пояснити це поняття.

— Та чого ж тут не розуміти? Просто смішно. Є малі риби, є більші, а є найбільші. Це мала дитина розуміє.

— Дитина може розуміє, але ми не розуміємо, бо це може означати і найтяжчу рибу, і найдовшу. То яку саме?

— Я гадав би, що найтяжчу, — сказав непевно Квач.

— Це було б добре, якби ваші змагуни наловили, скажім, самих коропів. Ану ж один спіймає коропа, а другий угра на два метри, але легшого, ніж короп. Що тоді?

— Тоді виграє угор, бо в цьому разі перше місце належиться, безумовно, довжині.

— Ну от і бачите: раз так, а раз так. І коли ми будемо так присуджувати нагороди, то ваші змагуни порозбивають нам морди. Бо спортові герої дуже амбітні і вже не одному судді вибили зуби з ясен.

Дід Січка тріснув себе долонею по животі і сказав зловрадісно:

— А маєш! Я на тебе довго засідав, а таки діп'яв свого. Пиши „капут"! Ха-ха! Кажуть, історія вчить розуму. Єрунда! Ще вона нікого не навчила. Це вже десятий пішов унівець.

— Та комарі не знають історії, — зауважили дідові.

— Ото ж бо то і є. Власне тому історія і не може навчити, що її не знають. Особливо ті, що намагаються робити історію — різні верховоди і генеральні секретарі, не кажучи про комарів.

Д-р Квач не вияснив нічого. А щодо хвоста, то навіть скомпромітувався. Сказав, що це чисто академічне питання. Всі члени жюрі розреготалися.

— Дорогий докторцю! — сказав йому повчальним тоном Тулибаба. — Хвіст не академічне питання, а життьове й насущне.

Стало ясно, що треба самотужки вияснити всі справи. І Тулибаба знову відкрив дебати. Обидві сторони дуже завзято боронили свою правду. І суперечки затягнулися ще на пару годин. Аж раптом ... ущухли. Прийшла вістка з поля бою, що ніхто не спіймав ані одної рибки! Один із рибалок сказав:

— Дідька пухлого тут щось спіймаєш. Повне озеро купальців. Кожне пхається до води, кожне бовтається в ній. А тепер риба розумна. Не так, як колись.

До цього треба додати, що більшість членів товариства НаТУРА поїхала собі на всякі пікніки, або подалася на інші озера і води, легковажно зіґнорувавши акцію власної організації.

Заскочене несподіваною вісткою, конкурсове жюрі розгубилося ...

Дід Січка встав і підійшов ближче.

— Це діло, хлопці, можна ще направити, — сказав. — Хочете, я вам подам добру раду?

— Просимо! — відказав прибитим голосом Тулибаба.

— В оповістці про змагання дуже мудро написано, що воно має велике міжнародно-політичне значення. А коли так, то й треба відповідно до такої високої мети діяти, а не розгублюватися і пасувати перед нікчемним фактом, що не вдалося спіймати якоїсь там паршивої риби. Що за дефетизм? Ми, сторонні глядачі, були б дуже немило вражені, коли б довідалися, що через риб'ячі примхи не здійснена популяризація нашої визвольної справи. То не сміє статися. Треба гідно закінчити розпочате діло. Змагання влаштовано, гості запрошено, залишається тільки роздати нагороди, навкір усім дурним фактам. І ця роздача має бути цілком дипломатично переведена: якусь там нагороду дати українцеві, а решту гостям із АБН'у. Абсолютно!

Інж. Іван Калинович

ВРАЖЕННЯ З ВАКАЦІЙНОЇ ПОДОРОЖІ

Пишу з метою показати, як наші українці вростають в американську землю. 11-ий рік прожили ми в Америці і не могли відвідати наших спонзорів. Але цього року вирішили це зробити. Вигідний під всіма оглядами фамілійний експрес Ню Йорк—Шикаго висадив нас в Елькарті. — За 10 мінут швагрова Геня привезла нас до свого дому з цегли, що мав при собі ще 5 акрів землі, другий дім був в аренді.

Петро Остапчук — кузин моєї дружини. Прибув він до Америки в 1937 році, побідував трохи, потім купив бизнес чищення вікон в цілому Елькарті і почав ставати на ноги. Тоді він мав ще 250 білих криликів, яких потребувала періодично — ляборaторія „Алка Зельцер". На 5 акрах він насаджував трускавки, малини, викопав став на карасі, вода з потока впливала і відходила. Хата була влаштована якнаймодерніше, огрівалась електрикою, яка була заладована в стелі.

В неділю нам запропонували їхати до Савт Бен до церкви при коледжі „Нотр Дам". Службу Божу відправив священик монах о. Бенедик, за дяка був проф. Маркусь. Вийшовши з церкви, всі знайомилися. Тут я довідався, що в коледжі „Нотр Дам" на проф. посадах є проф. Пизюр і проф. Маркусь. Дружина проф. Пизюра працює в ляборaторії. Для огляду коледжу треба користуватися автом, бо це „невелике місто". Всюди видно монахинь. Обидві пані професорови Пизюр і Маркусь гарно репрезентують, оспівану шведським мандрівником Свен Гедіном, красу українського жіноцтва.

По обіді швагер запропонував мені поїхати до земляків-полтавців, що купили старі сади. Їх попарцелювали, поставили хати, покопали огороди. Уроджай яблук мав бути великий. Під яблунями паслися корови з телятами, — барани, стояли вулики. Там під деревами поставлені столи і стоять і сидять 30 сусідів, гостяться, „Тече річка невеличка з вишневого саду" — несеться улюблена полтавська пісня. На зустріч нам вийшов полтавець, що ніяк не виглядав на 65 років. Він походив з Зіньківського повіту. 8 років був в Архангельській губ. на примусовій праці.

Тут живуха, маємо все, чого бажає натура українська, а в першій мірі свобода. Прошу до пивниці.

Ми зайшли, на стоянах лежали грубі бочки. У цій вино солодке, а в цій квасне, — пояснив господар. „Якого бажаєте?"

В другому куті пивниці стояв довгий холодильник в якому по склепах тримають морожене. До пивниці вскочила, років 12 дівчина, добре заплетена коса, заквітчана квітами: — „Діду, мама просить два айскріми і дві соди". — Згадували Кременчуг, Дніпро, попили вина, дали ще і на дорогу. Взимі приїздіть сюди колядувати. Темніло уже, як ми від'їхали. От тобі і полтавці, думав я, де його не кинь, зараз хата, садок, вино і сало, бо цього вимагає „натура українська", бо свободу мають, бо на себе працюють, веселі, здорові. Всі вони робили по фабриках.

На слідуючий день поїхали ми до місцевости О Клер до фармера Прокопчука. Прокопчук має 77 акрів поля: 30 під помідорами, 26 під виноградом, 10 під трускавками і чорними малинами, решту під карликовими черешнями, пічесами, сливками. Дім з цегли, пару років, як побудований, влаштований по американськи. На мій запит, як він встигає насадити помідорової розсади на 30 акрів землі, Прокопчук повів мене до шопи і показав машину. — „Вона садить за день 6 акрів, погноює і підливає. Треба 3 робочих сили.

Я оглянув машину, і не дорога вона — 280 долярів. А збут — законтрактований? — Це треба мати нюх і дещо в голові, ну і звичайно добрий товар. Робітників я беру лише на обривання. Розсади не вирощую, дешевше купити. Морози трохи пошкодили молоді висадки і я докупив 40,000 шт.

Він повів мене в поле — Ось чорні малини, кущ виглядає як темно-синій, листя не видно, для нас фармерів — це не чорні малини, а чорне золото. Мені фармери платять 30 центів за фунт.

П. Прокупчук приніс нам вина свого виробу. Я потягнув, нагадувало портвейн. Я поставив останнє питання, що вони роблять взимі. — Обрізую виноград, аж до весни, а жінка в господарстві. Ще відвідуєм знайомих. Крім жінки він мав дві доньки років по 10—11.

Кілько разів швагрова возила нас купувати черешні, але ми самі мусіли і нарвати. Фармер давав кожному відро на 20 фунтів, драбини стояли по цілому саду. Чорні черешні, що по склепах продавались по 59 центів за фунт, тут за ціле відро $3., а червоні вишні теж за відро $1.50. Очі розбігалися і ми першим ділом їли до схочу. Кожного разу зустрічалися з українцями, які теж хотіли вишень на „вишнях", всі вони спішилися, бо то купили хату і приводили до порядку, й малювали. Нарід виглядав весело, був здоровий.

Одного разу швагер запропонував мені відвідати одного кавказця — вірменина. Поїхали до місцевости Мішавака. Звався він Таштіян. Прибув на контракт до фармера і працював рік, а потім взявся за направу авт, бо це був його фах з дому. На мене він зробив гарне враження своєю українською мовою, якою він і його син Віктор володіли добре. Вони вдвох мали свій варстат направи авт, повелося їм дуже добре, мали вже 4 власні хати. За обідом, я попоїв чудового полтавського борщу, що приготовила його дружина і довідався, що він в 1945 році на прохання проф. Д. Дорошенка, відвозив з табору втікачів в Авгсбурзі до Оберсдорфу доньку Гетьмана Скоропадського, яка була поранена від вибуху бомби, де тоді помер пан Гетьман Скоропадський. Донька — це була Елизавета Павловна.

Це був непевний час, приходилося переїздити через французьку зону, зайняту марокканцями, казав Таштіян. — Але я знав, кого я віз, а крім того я дуже шанував проф. Дорошенка. Я є український верменин — сказав на прощання. Іншим разом їздили ми теж доМішаваки, до доброго знайомого моїх швагрів, він був американець, а його дружина українка, роджена в Америці. Називався він Вард, був урядовцем забезпеченевої фірми, а його дружина працювала в бюрі і дуже добре говорила по українськи. Він мав двоє чистокровних коней - арабів. Він любувався в конях. Від'їжджаючи кудись на кілька день, він давав коней до причепи і їхав з ними. Моя донька гине за кіньми, їздила з ним зо дві години, потім стала їх малювати на папір, малюнок дуже подобався і її запросили приїхати ще і ще... Нас усіх прийняли дуже тепло, гостили. З донькою обговорювали проєкт образа, де мали бути намальовані дикі коні в степу. Донці це все так подобалося, що коли ми від'їжджали, вона скористала з запрошення тети Гені і залишилася ще на місяць.

Коли прийшов час нашого від'їзду, мені стало сумно покидати наших милих швагрів, які спровадили нас до Америки, які тепер старалися показати нам околиці Елькарта. Особливо шкодував я, що залишаю дуже смачну кухню Гені. В 6.20 привезли нас на стацію, я дуже нервувався, боявся спізнитися, бо звик, що навіть моя дружина ніколи не попадає до того автобуса, яким хотіла їхати. Але Геня щодо точности стала американкою і ми розцілувалися з нашими милими спонзорами і поїхали додому.

Д-р Мирон Мельник очолив Асоціяцію Університетських Професорів

Заходами Ініціятивної Групи в складі д-рів Мирона Мельника, Михайла Папа і Любомира Винара з Клівленду в суботу 2-го вересня 1961, в приміщеннях Щадниці „Парма" в Клівленді відбулися основуючі збори Української Американської Асоціяції Університетських Професорів. У зборах взяли участь українські викладачі різних ранг і різних ділянок в американських акредитованих університетах і коледжах з Клівленду, Кенту, Дітройту, Денверу, Латроб, Нотр Даму й Рочестеру особисто, а крім того ряд кваліфікованих осіб надіслав вислови піддержки цієї акції з усіх частин ЗДА. Коло 40 наших професорів зголосило своє членство в Асоціяції.

Збори відкрив д-р Михайло Пап, професор політичних наук і директор Інституту для Радянських і Східньо - Европейських Студій при Джан Керролл Університеті. Він же ж і поінформував приявних про цілі зібрання. Після обрання президії зборів у складі М. Пап — голова, Мирон Мельник заступник, і Л. Винар — секретар, голова Ініціятивної Групи, М. Мельник, професор статистики в Кент Стейт Університеті, з'ясував цілі й завдання Асоціяції. Основні цілі визначено в статуті так: 1. підтримувати професійні інтереси членів шляхом обміну інформаціями про різні осяги академічного порядку, 2. придбавати фінансові засоби на дослідн різних ділянок багатогранної української проблематики й публікувати їх висліди, 3. співпрацювати з іншими інституціями, які заінтересовані студіями справ Східньої Европи, та 4. плекати товариське співжиття поміж членами та їх родинами. Асоціяція ставить собі також завданням інформувати заавансованих студентів про можливості одержати стипендії та подавати їм поради, на яких університетах найкраще студіювати певні ділянки, а зокрема допомагати кваліфікованим абсольвентам влаштовуватися викладачами при університетах і коледжах. В дискусії, зокрема д-р Богдан Лончина, професор модерних мов Дітройтського університету та д-р Михайло Пап з того ж відділу й того університету, д-р Ігор Каменецький, професор політичних наук Західнього Мишиґенського університету, та д-р Богдан Винар, професор бібліотекарства Денверського університету, додали ряд практичних суґестій відносно майбутньої праці Асоціяції. Після доповіді й дискусії одноголосно рішено створити це товариство, яке виповнить існуючу прогалину в нашому організованому житті.

Пополудневу сесію зборів заповнено двома точками програми, прийняттям статуту й виборами керівних органів. В основу статуту прийнято проєкт, що його опрацював д-р Петро Стерчо, професор політичних і економічних наук Ст. Винсент коледжу. Статут передбачає три роди членів: активних, молодших і почесних. Почесних членів обиратимуть річні загальні збори за великі заслуги по лінії реалізації цілей Асоціяції. Молодшими членами, на тимчасовій базі, можуть бути дослідчі та викладацькі асистенти, як також особи, які виконують функції викладачів тільки частинно. Тільки активні члени мають пасивне й активне виборче право. Ними можуть бути тільки викладачі, затруднені в цій професії повністю, щонайменше з ранґою інструктора в акредитованому університеті або коледжі на території ЗДА. Ніхто із членів Екзекутивної Ради, крім екзекутивного секретаря, не може бути переобраний більше як один раз, згідно з постановами прийнятого статуту. Учасники прийняли добрий звичай і вставили в статут постанову, щоб відбувати свої річні загальні збори кожного року впродовж четвертого тижня місяця серпня. Це забезпечить регулярність зборів та регулярність перевиборів керівних органів.

До Екзекутивної Ради обрано одноголосно: проф. д-ра Мирона Мельника з Кент Стейт університету — на президента, проф. д-ра Петра Стерча — на першого заступника, проф. д-ра Богдана Лончину — другий заступник, проф. д-ра Любомира Винаря — екзекутивний секретар, та проф. д-ра Михайла Папа — фінансовий секретар. Головою Контрольної Комісії обрано д-ра Р. Іванчука, проф. математики з Кент Стейт університету, проф. д-ра Ігоря Каменецького — секретар та д-ра Олексу Мирона Віланюка, професора нуклеарної фізики Рачестерського університету, член.

Перший президент новоствореної Української Американської Асоціяції Університетських Професорів, д-р Мирон Мельник, добре відомий свойому поколінню з діяльности в студентських організаціях. Він був основоположником Української Студентської Громади в Ерланґені, а також головою Українського Допомогового Комітету в тому ж місті. В повоєнних роках розбиття на студентськомуфорумі, він активно діяв у напрямі повної консолідації українського студентства на еміґрації. М. Мельник студіював економічні науки в Берліні й Ерланґені, де одержав ступінь диплoмованого економіста. Згодом продовжував їх в Лювені, Бельгія, де насамперед одержав ступінь ліценціянта економічних наук, а відтак і докторат економічних наук. По приїзді до ЗДА був спеціяльним відвідувачем Гарвардського університету. М. Мельник є автором ряду наукових публікацій на економічні теми в різних мовах.

Крім перших 40 членів - основоположників, які вже зголосилися, учасники зборів вирішили визнати членами-основоположниками всіх тих кваліфікованих викладачів, які зголосяться в члени й будуть прийняті впродовж шести місяців від дати заснування Асоціяції.

П. Надтисянський

„Союзівка" готова на нові „великі дні"

Союзівка, Керґонксон. — Упродовж цьогорічного літнього сезону на цій мальовничій оселі УНСоюзу було багато багатолюдних і ряд справді великих своїми імпрезами й програмами днів. Літній сезон скінчився і настав інший, осінній, не менш атракційний від літнього, або ще й більше атракційний, вже хоч би з уваги на знижені, по-сезонові ціни. Тим часом, Союзівка в кожному відношенні готова на два нові „великі дні", що будуть там найближчої суботи і неділі у зв'язку із осіннім фестином та його багатющою і різноманітною програмою. В суботу, 16-го вересня, впродовж дня змагатимуться в відбиванковому турнірі жіночі відбиванкові дружини „Тризуб" з Филаделфії, „Чорноморська Січ" з Нюарку, УСК з Ню Йорку, „Довбуш" з Ню Гейвену та „Україна" з Торонта. Того ж дня після вечері о год. 8-ій, під вільним небом біля клюбу „Веселка" відбудеться „Вечір пісні і слова", з гостинним виступом маестра Мирослава Антоновича з Бельгії (програма його виступу вже була подана), молодої співачки Надії Двораківської, що виконає Волошина „Ай, гляну я, подивлюся" до слів Т. Шевченка, Лисенка „Ой, не світи місяченьку" та Майбороди „Рушничок", над яким тепер ломлять свої пера наші музикознавці. „Словесну" частину програми заповнять такі майстри слова, як письменники - фейлетоністи Іван Керницький та Микола Понеділок. Він же, Микола Понеділок, буде й майстром церемонії, вибору „Міс Союзівки" на 1962-ий рік, і „з достовірних джерел" інформують, що п. Микола вже придбав собі в „два аршини" міряло для практикованого при таких оказіях виміру кандидаток та що рішальним запитом для оцінки інтелеґенції кандидаток буде: коли і де народилися відомі українські письменники Іван Керницький та Микола Понеділок і чому вони ще досі не одружились. Вибір „Міс Союзівки" відбудеться під час забави, до якої гратиме давній член УНСоюзу і юній Рас Бінерт та його „зоряні світила" (старлайтерс).

З українського життя в Перт Амбой

Українська громада цього, порівнюючи з іншими, малого міста не лишається по заді від інших українських громад відносно українського громадського життя. Рік 1961 є особливо щедрий щодо всякого роду імпрез, а зокрема повакаційний осінній сезон.

В Перт Амбою створено громадський комітет для відзначення століття смерти Тараса Шевченка. Комітет цей очолює голова відділу Українського Народного Союзу пан М. Фединишин. В цьому році припадає десятиліття існування місцевого відділу ООЧСУ, але одною найбільш може несподіваною подією, яку приніс 1961 рік, це є наіменування місцевого пароха української католицької церкви отця монсіньйора Ярослава Ґабра на Єпископа західньої єпархії з осідком у Шикаго.

Цей осінній сезон започатковує відділ Організації Оборони Чотирьох Свобід України відзначенням десятиліття свойого існування та посвяченням організаційного прапора. Ця імпреза відбудеться у неділю 17 вересня. Посвячення прапора відбудеться о годині 11:30 в українській католицькій церкві. Акту посвячення довершить Єпископ номінат Ярослав Ґабро. Ювілейний бенкет відбудеться в залі пана Гавриша. До участи в цих урочистостях запрошено всі місцеві українські організації і багато позамісцевих. Також вислано запрошення до управи міста та багатьох визначних американців. Ця імпреза заповідається досить величнo. Крім чину посвячення і бенкету відбудеться також мистецька частина, в якій беруть участь: Хор ООЧСУ „Гомін" під дириґентурою Миколи Кормелюка, і відомі українській публіці зі своїх виступів пані Кононів та Калин, розуміється зі своїм нерозлучним професором Базалею.

Багато людей і організацій уже зголосили свою участь. З американського світу візьмуть участь у святі: посадник міста Перт Амбой Джеймс Флин, секретар стейту Ню Джерзі Едвард Патен, комишнер міста Ковак та інші. Також прислали зголошення участи у святі Відділ УНС, сусідні відділи ООЧСУ та ряд інших організацій і осіб.

З найменуванням о. Габра на Єпископа, місцева парафія переживає сум і радість. Сум тому, що тратить доброго душпастиря, а радість, що удостоїлася таких почестей віпровадити свого довголітнього душпастиря із мурів своєї привітної церковці на катедральний престіл. Єпископ вибрав цю церковцю і на своє перше Архиєрейське Богослуження. За час свого дванадцятилітнього душпастирства в цьому місті він вложив багато свойого труду для піднесення і розвитку цієї парафії. Як свідки, назавжди залишаться нова гарно розмальована церква та школа на викінченні. Він здобув собі пошану і авторитет усіх українців у цьому місті і околиці.

З цієї нагоди українці Перт Амбою влаштовують о. Ярославові Ґаброві прощальний бенкет, який відбудеться правдоподібно в суботу 28 жовтня. Для цієї цілі утворено спеціяльний комітет, який очолює шеф поліції міста Перт Амбой пан Іван Швайлик. Перше Архиєрейське Богослуження відбудеться в неділю 29-го жовтня. Бажаємо Єпископові Ярославові Ґабро кріпкого здоров'я та успіху на новому відповідальному пості. Нехай Бог благословить Ваш труд. Також вітаємо нового душпастиря о. Михайла Федоровича. Віримо, що отець Федорович буде тішитися такою самою пошаною, як і його попередник.

Щодо святкувань століття смерти Тараса Шевченка то Перт Амбой трошки припізнився з цим. З технічних причин прийшлося два рази відложити святочну академію і вона відбудеться аж в листопаді. Звичайно, комітет переводить збірку на пам'ятник Шевченкові у Вашинґтоні, але вислід її ще не відомий. Також невідома докладніша програма академії, принаймі авторові цих рядків. Але, як то кажуть, краще пізно як ніколи. Академія відбудеться у залі нової школи, яка буде викінчена до того часу. Треба ствердити, що всі організації співпрацюють між собою, і немає непорозумінь, а це вже є позитивне явище.

Г. Т.

● Французький генерал Жак Фор, поставлений перед спеціяльний військово-цивільний трибунал у Парижі під закидом змови проти державної влади, відмовився визнати правосильність того суду і зізнавати перед ним тому, що в трибуналі були три полковники, а не генерали.

● В Ізмірі, у Туреччині, американське командування на тамошній летунській базі проголосило гостру пересторогу на адресу допоміжного жіночого персоналу тієї бази, щоб ті жінки одягались пристойно і не викликували своїми одягами на публічних місцях збентеження та згіршення турецької публіки.

● 93-річний колишній сенатор демократ Теодор Френсіс Ґрін із Ровд Айленду перебуває в шпиталі в Провіденсі, і його стан здоров'я не є добрий. Він нездужає на серце. Минулого року він не старався про перевибір, бо не почувався добре, мавши 92 роки життя.

АМЕРИКАНЦІ ГОВОРЯТЬ ЗАБАГАТО

(Закінчення зі стор. 2-ої)

подвійного „бурбона". Потім, зауваживши моїх майорів, приступив до них і відрекомендувався. Майори від несподіванки назвали свої власні прізвища і навіть призналися, що вони — з Польщі.

— Велл! — сказав тексасець. — Чималий кавалок дороги прийшлося вам проїхати, щоб дістатися аж сюди. І що ви про це все думаєте? — повів він рукою довкола.

Майори запевнили молодого чоловіка, що Тексас — чудовий край, великий і багатий.

— Сподіваюсь, що ви вже бачили летовище, яке ми тут розбудували?

Майори заявили, що летовище вони бачили, але тільки так, поверховно...

І тоді тексасець почав вияснювати:

— Я їх знаю, всі ці летовища, як свої п'ять пальців. Бо я — колишній летун. На жаль, мій батько недавно помер, і я тепер мушу займатися господарством.

Тоді мої помічники, — розповідає полковник Монат, — запросили тексасця пообідати з ними. Він охоче згодився. І під час обіду язик його остаточно розв'язався. А був він ходячою енциклопедією військової авіяції. Кульський і Барановський, які не були військовими експертами, запам'ятали тільки частину того, що він їм розповів, але їхній зверхник у своєму рапорті до Варшави передав такої вартости секретні матеріяли, що їх напевно там не сподівалися.

Найкращим місцем для „відвертих розмов" на військові теми вважає полковник Монат Пентаґон у Вашинґтоні. Будь-хто, починаючи від чотиризіркового генерала, — пише він, — до 15-літнього хлопця може ввійти до того будинку. Там, у довідковому бюрі, панночки точно вкажуть, як треба дістатися до тої чи іншої кімнати. І, хоч всередині Пентаґону багато „офісів" знаходиться під пильною охороною, кожний може постояти й побалакати на коридорі поза тими „офісами". В тому будинку є силасиленна всяких барів, кафетерій, поштових контор та інших місць для вигоди численних службовців. І всі ті місця, включно з військовою бібліотекою, якою польські шпигуни мали змогу користуватися, були їхніми постійними обсерваційними пунктами.

— Звичайно, — пише Монат, — нас найменше цікавило пересилання листів через ті поштові контори чи пиття кави у тих кафетеріях. Все це робили ми, але тільки на те, щоб мати можливість підслухувати розмови. Бо щодня можна було вхопити там щось із „військових чуток". От, наприклад, підвищують в ранзі генерала, і друзі складають йому ґратуляції, розкриваючи при тому деякі цікаві для нас деталі. Або знаний у Пентаґоні полковник розповідає голосно про те, як і де перебирає він нову дослідно - військову ділянку. Або два старшини в голлі у голосній розмові потверджують вже раніше одержані нами вістки про те, що такий і такий піхотний полк переходить спеціяльний нуклеарний вишкіл...

Всі ці і багато інших інформацій були, звичайно, не повні й уривчасті, але, взяті в цілості, немало користи принесли вони Москві, даючи їй можливість постійно мати свої вухо і око в американській найвищій мілітарній установі.

— Забагато говорять американці! — стверджує колишній комуністичний шпигун — Павел Монат.

В. С-ко

Українська хроніка

● Відділ ОбВУА в Ню Йорку влаштовує в суботу, 16-го вересня ц. р. о 7-ій год. вечора в залі Літературно-Мистецького Клюбу в Ню Йорку місячні сходини членів з доповіддю ред. І. Кедрина-Рудницького на тему „Сучасне політичне напруження у світі". Цими першими після вакаційної перерви сходинами буде започаткований повакаційний сезон праці Відділу.

● Видавничий Комітет „Книги Січей" в Едмонтоні в Канаді вже має готовий до друку текст історії Січей, спомини, понад 30 пісень з нотами і понад 60 світлин. Поява цієї великої книжки залежить від числа зголошених згори передплатників, по дол. 10 за примірник. Адреса Комітету для додаткового надсилання споминів чи світлин до історії Січового руху — 11450 — 78 Еве., Едмонтон, Альберта, Канада.

● Віце-президент банку Чейз Мангеттен Джан Д. Вилсон передбачає, що крайова продукція в 1962-му році дійде до 570 більйонів долярів. Тепер ця продукція виносить коло 525 до 530 більйонів дол. Американська економіка збільшується, і сподіваються нового її зросту.

Зі Спорту

Спортові рефлексії

Виглядає, що в ланці легкої атлетики ЗДА нема сімейної згоди. Змагуни твердять, що бюрократи з федерації вдома і під час виїздів, щедро фінансованих здебільша міністерством зовнішніх справ, в першу чергу дбають про власні вигоди. На знак протесту 7 змагунів, що закваліфікувались не взяли участи в турне доброї волі по Европі (СССР, Англія, Німеччина і Польща). У жіночих конференціях Совєти сильно домінували, а в чоловічих, з кожним роком перевага американців меншає.

Попав під обстріл і Американський Олімпійський Комітет з боку 140 університетських тренерів (ковчів) під час їх конвенції. Вони домагаються реформ та заміни осіб, що задовго там засиділися.

Мабуть ніколи так не тріщали рекорди, як цього року у пливанні. Почали дівчата, що після відбуття змагань за мистецтво, пустилися у турне по Европі. Але між ними немає вже Лін Бирк, а після поровоту і Кріс фон Залца відстане. Обидві вони разом жили і вправляли, обидвом почеплено по дві золоті медалі в Римі, обидві мають за собою рекорди і у 18 роках є ветеранами мокрого спорту. Студії і дві годині вправ кожного дня входять у колізію і вони вибрали студії, попрощавшись з плаванням, що принесло їм славу.

В кінці серпня у Лос Енджелес м у ж ч и н и вчинили справжній погром рекордів. Вісім. Почав 17-літній учень Кларк, побивши власний рекорд на сотку у вільному. Потім вписався два рази у книгу Ястрембскі грудним на 100 і 200 м., також б'ючи власні рекорди. На двісті м. аж на чотири секунди! Австралієць Мел Ровз, що студіює у ЗДА, та японець Яманака мали старі рахунки до полагодження. З Мельбурну, Риму і принагідно інших, в яких Ровз вдаряв перший стінку. Цього разу на 200 і 400 м. вільного ролі змінилися, рекорди впали, але бачити, як вони сунулися у воді як торпеди — це була приємність.

Висліди змагань на Союзівці не перевищали середніх клюбових американським маштабом міряючи. Ряд проб не заплановано і не відбулися через брак змагунів і стартер не виявився рішучим. Але відради м є два явища: що змагання притягають молодь і що до старту стало поверх два десятки молоді, що опанували стиль, найбільше у вільному. Запримітна слаба участь дівчат ЗДА.

І тут насувається рефлексія: якщо б організатори наших літніх таборів мали в складі булави інструкторів плавання, до змагань стало б принаймеише півсотні плаваків і з часом з кількости, виростилася б і якість. Але рекорди нам не важні. Важливим, щоб молодь вправляла цей гарний, приємний і корисний спорт. Тому організаторам, господарям та плавакам, що разом спричинилися до успіху цих змагань, належиться признання.

Ф. Лукіянович

ГОЛОСИ ПРО ТЕНІСОВІ ЗМАГАННЯ НА СОЮЗІВЦІ

Меценас Р. Дзерович, голова УТК

Львів — Торонто: Не можна проводові турніру закинути нічого крім того, що... не міг прихилити змаганням погоди... Надмірна гаряч здесяткувала олд-боїв, які, на мою думку, повинні розгривати стрічі в зовсім інший час та уступити місце молоді.

Зате інсталяція світла на двох останніх кортах була б найбільш побажаною інвестицією для любителів тенісу. Дуже тішуся, що рівень гри нашого юнацтва сильно піднісся; це нашому тенісові дає великі надії на майбутнє.

Дир. П. Попель, УСТ Львів-Клівленд: Відповідна змагова дисципліна була б дозволила справно і на час дійти до фіналів. Час на розгривки олдбоїв треба б в майбутньому посвятити радше юнацтву, яке їде сотні миль і розграє стрічі, щойно під кінець турніру. В майбутньому треба б більше призвичаїти молодь до кращої дисципліни.

Д-р Соколовський — Шикаго: Присмно підкреслити піднесення технічного рівня юнацтва і жінок. На жаль не можна це сказати про наших минулорічних чільних грачів. Маймо надію, що в майбутньому вони поправлять свою клясу.

Дир. В. Квас, адміністратор Союзівки, душа всіх тенісових змагань: Дуже мене тішить велика участь молоді. Докладаємо багато старань, щоб уприємнити їм час на Союзівці. Жалко, що не бачу старих чемпіонів з наших ранішніх, історичних уже, змагань. В майбутньому маємо в пляні завести електричне освітлення на кортах, а це дозволить спортовцям грати стрічі до пізньої ночі. Це доконче потрібне для добра нашої молоді, для якої ми виготовили ще один корт.

ЗМАГАННЯ НАШИХ КЛЮБІВ ВКІНЦІ ЦЬОГО ТИЖНЯ

Субота і неділя, 16-го і 17-го вересня, на Союзівці в Керговксон, Н. Й., **відпочинкові змагання** — турнір українських жіночих дружин: „Довбуш" — Ню Гейвен, „Україна" — Торонто, УСК Ню Йорк, „Тризуб" — Филаделфія і „Чорноморська Січ" — Нюарк.

Неділя, 17-го вересня, на стадіоні Рандалс Айленд, Ню Йорк, **УСК Ню Йорк — Ганґерія,** футбольні змагання за першість Німецько - Американської Футбольної Ліґи. Початок о год. 3.00 по полудні.

Неділя, 17-го вересня, на грищі при 29-тій та Кембрія вул. у Филаделфії, **„Тризуб" — Польські Соколи,** футбольні змагання за першість Американської Футбольної Ліґи. Початок о год. 2.30 по пол.

По змаганнях бенкет влаштований СУКІП в ресторані Шварцвальд Ін, при 2-ій та Ольні вул., для вшанування футбольного чемпіона ЗДА — „Тризуба".

● **Мойсе Чомбе,** президент конґолійської провінції Катанґи, є віддавна великим клопотом для центрального конґолійського уряду, як і для тамошньої місії Об'єднаних Націй. Після того, як військо ОН арештувало і виселило кількасот европейських старшин його провінційної армії, Чомбе відкликався до свого парляменту і дістав від нього одностайне вотум довір'я та уповноваження — продовжувати політику „окремої катанґської держави", з відмовою співпрацювати з центральним урядом Конґа. Тим часом до Конґа прибув новий амбасадор ЗДА, Едмунд Ґалліон.

КАРЛА СПУСТОШИЛА МІСТО ГЕЛВЕСТОН

Гураґан Карла розчепившися у своєму поході на північний захід на декілька розгалужень, зачіпив одним „крилом" теж місто Ґелвестон в Тексасі і зруйнував та спустошив це місто страхітливо. На фото: зруйнований торговельний центр Ґелвестону

В Норвегії захиталось 24-річне правління соціялістів

Ослью. — В минулу неділю відбулись в Норвегії парляментарні вибори, які несподівано скінчились втратою керівної соціялістичної партії їхньої абсолютної більшости в парляменті, внаслідку чого наступить криза уряду, бо прем'єр Ейнар Гергардзен заявив ще під час виборів, що він не хоче бути прем'єром коаліційного уряду. Хоч більшість соціялістів у 150-членному парляменті була всього на три мандати, проте вона давала підставу урядові Гергардзена. Втративши 4 мандати, Соціялістична партія залишилась н а й сильнішою норвежською партією, але без абсолютної більшости. На її втрату склалось передусім постання нової лівої Соціялістичної народної партії з лівої групи партійних відступників, які проголосили за програму — виступлення Норвегії з НАТО, скасування реґулярної армії та проголошення невтральности. Ці комунофіли здобули своєю демагогією два мандати та, розколовши голоси, причинились до втрати соціялістами ще двох мандатів. Другою найсильнішою партією в Норвегії є консерватисти з 29 мандатами, третьою — християнські народники з 15-ма мандатами і центрова партія теж з 15-ма та ліберали з 14-ма. Комуністи мали і зберегли тільки один мандат. Норвегія є членом Атлянтійського бльоку, з тим застереженням, що не дозволяє на морсько - летунські бази на своїй території і на магазинування на ній атомової зброї. За будь-якого нового уряду напевне закордонна політика Норвегії не зміниться.

Комісія Крайової Торгівлі проти зменшення імпорту

Вашингтон. — Комісія Крайової Торговельної Політики остерігає уряд ЗДА проти якоїнебудь акції в справі зменшування імпорту. Ця комісія є двопартійна приватна організація, яка висловлює своє становище в справах закордонної політики. На думку цієї комісії уряд не повинен слухати тих, які домагаються зменшити імпорт із закордону, бо це не лежить в інтересі американської економіки. Численні американці вважають Японію за конкурента ЗДА, а вдійсності після війни Японія кожного року за винятком 1959, вивезла більше товарів із ЗДА, ніж американці імпортували з Японії. В 1960 році Японія стояла на третьому місці найбільших експортерів поза Канадою та Великою Британією. Коли б уряд зменшив імпорт із Японії, то цим пошкодив би економіці ЗДА, а не допоміг би її.

Голова Атомової Комісії остерігає проти радіяції від совєтських бомб

Вашингтон. — Голова Комісії Атомової Енерґії д-р Ґлен Т. Сіборґ заявив в Конґресі, що заповіджений в СССР пробний вибух атомової 100-меґатонової бомби випродукує 68% тієї всієї радіяції, яка була від всіх атомових вибухів в роках 1945 - 1958. Тимчасом деякі фахівці від нуклеарної зброї ведуть кампанію в тому напрямку, щоб ЗДА випродукували нуклеарну бомбу, що мала б силу одного мільйона меґатонів, і тоді ЗДА перевищили б СССР, бо Хрущов погрожував вільному світові 100-меґатоновою „супербомбою". По цей плян 1.000.000-меґатоної бомби поінформовані вже конґресові республіканці, але конґресові демократи і уряд президента Кеннеді не переводив в цій справі нарад, бо в засаді є проти такого пляну. В урядових колах нуклеарних спеціялістів панує переконання, що СССР хоче випробувати 100-меґатонову нуклеарну бомбу, це значить таку, яка мала б 100.000.000 тонн вибухового матеріялу ТНТ. Ця бамба була б на 5.000 разів сильніша від тої, яку в 1945 році скинено на Гірошіму в Японії, і на 5 разів сильніша від тієї бомби, яку тепер можуть вже мати ЗДА і СССР.

● Із Сан Хозе повідомили 10 вересня, що Коста Ріка перервала дипломатичні зв'язки з Кубою на знак протесту проти розстрілу кубинських повстанців. Їх покарали смертною карою за провини, що то їх вони доконати мали ще перед приходом до влади Кастра.

ОГОЛОШЕННЯ ВІДДІЛІВ Українського Народного Союзу

СОЮЗОВЦІ! Ваш Відділ Українського Народного Союзу це Ваша родина, Ваша вужча громада, Ваша установа! Місячні чи річні, як і кожні інші збори Вашого Відділу вирішують важливі справи, що відносяться до Вас особисто, до Вашої родини і Вашої спільноти. Тому, Ваша участь у цих зборах мусить бути обов'язкова, бо вона є у Вашому найкращому інтересі! То ж приходіть усі на збори свого Відділу та спільно, всією громадою, подбайте про спільну кращу долю. На місячні збори обов'язково приносіть свої вкладки і вкладкові книжечки, вирівнюйте всі свої організаційні зобов'язання та вимагайте цього від інших. На річних зборах подбайте, щоб Ваш Відділ мав найкращу Управу і самі не відмовляйтесь від обов'язків урядовця, якщо Вам такі обов'язки повірять члени. На збори приходіть точно! В Українському Народному Союзі наша будучність!

У найближчому часі відбудуться збори:

СУБОТА, 16-го ВЕРЕСНЯ 1961:

ВУНСАКЕТ, Р. Ай. — Місячні Збори Т-ва „Запорозька Січ", Відд. 206, в год. 7:00 веч., в парохіяльній залі, при 74 Герес Еве. — Є. Тепер, секр.

ПЛЕЙНФІЛД, Н. Дж. — Збори Т-ва ім. І. Франка, Відд. 372, в год. 7:30 веч., в залі Ігел Голл, при 210 Church St. — П. Шило, секр.

НЕДІЛЯ, 17-го ВЕРЕСНЯ 1961:

КЛІВЛЕНД, Огайо. — Місячні Збори С-ва Преч. Діви Марії, Відд. 112, після 2-ої і 3-ої Служби Божої, в церковній залі св. ап. Петра і Павла. — А. Шмуцок, секр.

ШИКАҐО, Ілл. — Місячні Збори Б-ва Рожд. Преч. Діви Марії, Відд. 259, в год. 1:00 по пол., в церковній залі, при 4952 So. Paulina St. — П. Трусяк, рек. секр.

НЮ ГЕЙВЕН, Конн. — Місячні Збори Відд. 370. Побір чл. вкладок від год. 8:30 рано, по закінченні першої Служби Божої, в шкільній залі ч. 1. — В. Гіна, секр.

ШИКАҐО, Ілл. — Сходини С-ва Благовіщення, Відд. 125, в год. 1:00 по пол., при 845 N. Western Ave. — Іванка Подола, секр.

ВЕСТ ІСТОН, Па. — Трикватальні Збори Т-ва ім. Богдана Хмельницького, Відд. 137, в год. 2:00 по пол., в Українсько-Амер. Клюбі. — Управа.

БРИДЖПОРТ, Конн — Збори Т-ва „Українська Січ", Відд. 59, в год. 2:00 по пол., в УНДомі, при 500 Галет вул. — Управа.

НЮАРК, Н. Дж. — Побір місячних вкладок Б-ва св. І. Хрестителя, Відд. 76, від год. 12:00 впол., в Українській Централі при 180 Вільям вулиці, а також при церкві на Айві й Сенфорд Еве. — Управа.

НЕДІЛЯ, 17-го ВЕРЕСНЯ 1961:

КАРТЕРЕТ, Н. Дж. — Збори Т-ва „Запорозька Січ", Відд. 342, в год. 2:00 по пол., в шкільній кімнаті ч. 2, під церквою св. Димитрія. Роздача решти дивіденд. — о. Іван Гундяк, секр.

ЙОНКЕРС, Н. Й. — Місячні Збори Т-ва „Подільська Січ", Відд. 8, в год. 3:00 по пол., в церковній залі, при Chestnut St., ріг River View Pl. — В. Мандзій, секр.

ПАССЕЙК, Н. Дж. — Звичайні Збори Т-ва ім. І. Франка, Від. 97, в год. 2:00 по пол., в церковній залі, при 45-47 Hope Ave. — М. Мельник, рек. секретар.

ФИЛАДЕЛФІЯ, Па. — Звичайні Місячні Збори Т-ва ім. І. Франка, Відд. 83, в год. 12:00 впол., в Укр. Горож. Клюбі, при Franklin Ave. — С. Гавриш, секр.

БЕТЛЕГЕМ, Па. — Місячні Збори Б-ва св. Димитрія, Від. 288, в год. 11:00 ранку, зараз по Службі Божій, в церковній залі, при 3rd & Carbon St. — Д. Мушастий, секр.

БОФФАЛО, Н. Й. — Місячні Збори Б-ва св. о. Миколая, Відд. 127, в год. 11:30 перед пол., в церковній залі, при Філморе й Онейда вул. — Управа Відділу збирає членські вкладки у вищезгаданому місці й часі кожної неділі. — Управа.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. — Збори Б-ва св. Йосафата, Відд. 217, в год. 2:00 по пол., в парохіяльній залі, під ч. 305 Гудсон Еве. — В. Колданський, секр.

ЕЛИЗАБЕТ, Н. Дж. — Трикватальні Збори С-ва „Любов", Відд. 37, в год. 3:00 по пол., в УНДомі, при 214-216 Фултон вул. — А. Гнатюк, секр.

ЩАДІТЬ У ЛЕГКИЙ СПОСІБ КУПУЙТЕ СВОЇ БОНДИ ЧЕРЕЗ ПЕЙРОЛ СЕЙВІНҐС

Сильні курці частіше нездужають на коронарну тромбозу, як некурці

Шикаґо. — Два бруклинські лікарі д-ри Деніел Дж. Натан і Дейвід М. Стейн надрукували в органі Лікарського Товариства в Америці, що статистика стверджує, що два рази більше число курців нездужає на коронарну тромбозу, як некурці. Ці лікарі досліджували 3,000 пацієнтів і ствердили, що між тими пацієнтами, які викурювали по 40 цигарок денно, два рази більше хворіли на серцеві недуги в порівнянні з тими, які зовнім не курили, або курили мало. Між сильними курцями, які хворіли на серцеві недуги, аж 57 відсотків діставали серцеві атаки, а між легкими курцями цей відсоток становив тільки 31 відсоток. Ці лікарі стверджують, що мусить бути якийсь зв'язок між куренням і серцевою тромбозою, коли статистика виявляє більше недужих між курцями, як між некурцями.

Читайте українські книжки й газети, бо часте читання веде до просвіти, а просвіта — це сила

ТАРЗАН, ч. 4713. Роден оповідає!

— Хто ви є і чому оця ворожість? — запитував Тарзан. — Ми ж обидва є в'язнями...

— Дійсно так, — відповіла людина, з полегшою. — Я є Роден, син замордованого короля...

— Але ж Алюра думала, що ви не живете, — гукнув Тарзан.

— Я ще не згинув, — зітхнув Роден. Найвищий жрець хоче, щоб я терпів за те, що кохав його наречену.